

INNLEDNING

Telvanglia naturreservat i Tolga kommune i Hedmark ble opprettet ved kongelig resolusjon 22. desember 1989.

Telvanglia naturreservat er opprettet primært på grunn av de kvartærgeologiske forekomstene. Det foreligger ikke noe kjent skjøtselsbehov i reservatet, og det har hittil kommet fram få forvaltningsmessige problemstillinger som krever avklaring gjennom en forvaltningsplan.

Et utkast til forvaltningsplan for området ble i desember 2000 utarbeidet av fylkesmannen i Hedmark i samråd med Tolga kommune. Utkastet omfattet i hovedsak presiseringer av enkelte bestemmelser i fredningsforskriften i tillegg til retningslinjer for informasjon og oppsyn. Utkastet var i 2000/2001 på høring hos de berørte grunneierne og i kommunen. Relevante merknader fra høringsrunden er innarbeidet i forvaltningsplanen.

Forvaltningsplanen forutsettes revidert etter 10 år, men kan tas opp til revisjon tidligere dersom forholdene tilsier dette.

Med disse merknader godkjennes dette dokumentet som forvaltningsplan for Telvanglia naturreservat for perioden 2003-2012.

Hamar, 25. februar 2003

Olav Høiås e.f.
avdelingsdirektør

INNHold

INNLEDNING	2
INNHold	3
1. OMRÅDEBESKRIVELSE	4
1.1. Vern av kvartærgeologiske forekomster i Hedmark	4
1.2. Telvanglia naturreservat	4
2. FREDNINGSFORSKRIFTEN MED KOMMENTARER	5
2.1. Gjeldende fredningsforskrift	5
2.2. Kommentarer til gjeldende fredningsforskrift	7
3. OPPMERKING OG INFORMASJON	9
3.1. Grensemerking	9
3.2. Informasjonsmerking	9
3.3. Oppsyn	10
4. SKJØTSEL	11
VEDLEGG	
1. Illustrasjonsmateriale for varige og ikke varige spor i undergrunnen.	
2. Grensekart med inntegnet plassering av grensepunkter og oppsatte informasjonstavler.	

1. OMRÅDEBESKRIVELSE

1.1 VERN AV KVARTÆRGEOLOGISKE FOREKOMSTER I HEDMARK

Å sikre mangfoldet i vår natur kan blant annet gjøres ved å verne naturområder som det knytter seg spesielle kvaliteter til. Det er flere motiver for å verne kvartærgeologiske forekomster:

- De er viktige naturhistoriske dokumenter som tilhører vår felles naturarv.
- De er viktige som dokumentasjon av hvordan avsmeltingen av den siste store innlandsisen skjedde.
- De er ofte særpregede og markerte terrengformer og danner ofte vakre landskapselementer.
- De er viktige i forsknings- og undervisningssammenheng.

I Hedmark finnes det kvartærgeologiske forekomster som er interessante både i nasjonal og i internasjonal sammenheng. I 1980 ble det tatt initiativ til en kartlegging av Hedmarks kvartærgeologi, både en ressurskartlegging og registrering av verneverdige områder. Dette ga et godt grunnlag for å foreta en prioritering av de mest verdifulle forekomstene.

Ved kongelig resolusjon av 22. desember 1989 ble 23 kvartærgeologisk verneverdige områder i Hedmark fredet med hjemmel i naturvernloven. Ved valg av verneområder ble det lagt vekt på:

- Områdene skal til sammen gi et representativt utsnitt av de ulike kvartærgeologiske terrengformene som finnes i Hedmark.
- Områdene skal illustrere de prosessene som virket ved slutten av istida og senere. Sammenhengende systemer av erosjons- og avsmeltingsformer er forsøkt bevart.
- De ulike tidsavsnittene i isens avsmelting skal være representert.

1.2 TELVANGLIA NATURRESERVAT

Telvanglia naturreservat ligger nord for Teldalsvola i Tolga kommune, nær grensa mot Tynset øst for Glåma. Landskapet i naturreservatet preges av en rekke rygger og forsenkninger i lias helningsretning mot Vesletela. Mesteparten av arealet ligger under skoggrensa i bjørkebeltet. Det sterkt kuperte terrenget skyldes forekomsten av eskere. Eskere er lange, gjerne buktede rygger som består av sand, grus og stein. Ryggene er dannet av elver som rant i tunneler under isen. På elvebunnen ble det avsatt store mengder løsmateriale. Da isen smeltet bort ble det liggende igjen lange strenger med sand og grus som viser hvor iselvne har gått. Eskerne i Telvanglia har tilknytning til avsetningene og dreneringssystemet i Gammeldalen i Tynset kommune.

2. FREDNINGSFORSKRIFTEN MED KOMMENTARER

2.1 GJELDENDE FREDNINGSFORSKRIFT

Telvanglia ble fredet som naturreservat ved kongelig resolusjon av 22. desember 1989. Nedenfor er fredningsforskriften for naturreservatet gjengitt i sin helhet:

Fredningsforskrifter for Telvanglia naturreservat, Tolga kommune i Hedmark

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 8, jf. § 10 og § 21, § 22 og § 23 er et område nord for Teldalsvola i Tolga kommune, Hedmark fylke fredet som naturreservat ved kgl.res. av 22. desember 1989 under betegnelsen "Telvanglia naturreservat".

II

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 2/4, 2/5, 20/2, 20/3, 20/4, 20/11, 20/18, 20/21.

Naturreservatet dekker et areal på ca. 1,7 km².

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:10.000, datert Miljøverndepartementet november 1989. Kartet og fredningsforskriftene oppbevares i Tolga kommune, hos Fylkesmannen i Hedmark, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka og knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med fredningen er å bevare et særpreget landskap og et naturhistorisk interessant område med viktige kvartærgeologiske formelementer, blant annet et velformet eskersystem.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

- 1. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forholdene, herunder uttak, lagring, planering eller utfylling av masse, oppføring av bygninger, anlegg eller faste innretninger, framføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, bygging av veier, ulike former for gravevirksomhet og overflatebearbeiding samt henleggelse av avfall. Opplistingen er ikke uttømmende.*
- 2. Motorisert ferdsel er forbudt.*

V

Bestemmelsene i punkt IV er ikke til hinder for:

- 1. gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i sikrings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed*
- 2. skogkulturarbeider, skogskjøtsel og hogst i henhold til gjeldende bestemmelser i særlover og i forskrifter gitt i medhold av disse*
- 3. motorisert ferdsel på veier*
- 4. den motoriserte ferdsel som er nødvendig for utøvelse av skogskjøtsel og hogst dersom dette ikke medfører varige spor i undergrunnen*
- 5. vedlikehold av eksisterende skogsveier uten standardheving.*

VI

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides en skjøtselsplan som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføringen av skjøtselstiltakene.

VII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriftene når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i andre særlige tilfeller, når disse ikke strider mot formålet med fredningen.

VIII

Forvaltningen av fredningsforskriftene tillegges Fylkesmannen i Hedmark.

IX

Forskriften trer i kraft straks.

2.2 KOMMENTARER TIL GJELDENDE FREDNINGSFORSKRIFT

Punkt II – Eiendomsoversikt, grensemerking

I etterkant av fredningsvedtaket har det framkommet at eiendommen gnr. 20 bnr. 18 ikke eksisterer. Rett betegnelse er gnr. 20 bnr. 19. Korrekt oppstilling av berørte gnr/bnr vil etter dette være:

2/4, 2/5, 20/2, 20/3, 20/4, 20/11, 20/19, 20/21.

Det heter i punktet at de nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Dette er blitt utført ved nedsetting av offisielle grensemerker, jf. også kap. 3.

Punkt III - Formål

Formålsparagrafen beskriver de sentrale verneverdiene i området, og dermed hovedmotivene bak forslaget om opprettelse av Telvanglia naturreservat. Det primære verneelementet er det velformede eskersystemet. Det presiseres imidlertid i formålsparagrafen at et formål med fredningen også er å bevare et "særpreget landskap". Dette må tolkes slik at inngrep eller tiltak som ikke berører eskere eller eskersystemet direkte, men som vil være landskapsmessig skjemmende eller ødelegge eller forringe verdier knyttet til helheten i landskapet, er i strid med formålet med fredningen.

Punkt IV, 1 – Tekniske inngrep

Intensjonen i denne hovedbestemmelsen er at alle inngrep av teknisk art som kan gi varige spor eller er av permanent karakter skal unngås. Bestemmelsen er i utgangspunktet ment å skulle omfatte alle typer tekniske inngrep uansett størrelse eller omfang. Det er i bestemmelsen nevnt eksempler på tiltak som ikke er tillatt ut fra hva som er realistisk at det kan oppstå ønsker eller planer om. Oppstillingen er ikke uttømmende. Dette betyr at bestemmelsen om forbud mot alle typer tekniske inngrep også omfatter inngrepstyper som ikke er konkret nevnt i denne oppstillingen, og som i utgangspunktet er i strid med formålet med fredningen.

Punkt IV, 2 – Motorisert ferdsel

Hovedbestemmelsen angående motorisert ferdsel som er nedfelt i dette punktet er at all motorisert ferdsel i utgangspunktet er forbudt. Dette har sin bakgrunn i at kjøring i terrenget kan medføre varige spor i undergrunnen og dermed kan ødelegge eller forringe de kvartærgeologiske formelementene fredningen skal ivareta. I forskriften er det imidlertid innarbeidet noen unntak fra denne hovedregelen, jf. kommentarene til punkt V.

Punkt V, 1 – Motorferdsel i politi-, rednings- og oppsynstjeneste m.m.

Her slås det fast at motorisert ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet og tiltak i sikrings-, ambulans-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed er tillatt, dvs. at disse motorferdselformene kan gjennomføres uten at forvaltningsmyndigheten må gi spesiell tillatelse til det. Det er her viktig å merke seg at:

- Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet er ikke å betrakte som "militær operativ virksomhet". Med slik virksomhet menes manøvre av taktisk karakter, eksempelvis forflytninger i forbindelse med antatte trusler og lignende.
- Med oppsynsvirksomhet menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi går ikke inn under denne bestemmelsen.
- Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med ambulans-, brannvern- og polititjeneste må ha særskilt tillatelse.

Punkt V, 2 – Avvirkning og skjøtsel av skog

Det presiseres i dette punktet at fredningsforskriftens punkt IV ikke er til hinder for skogkulturarbeider, skogskjøtsel og hogst i henhold til gjeldende bestemmelser i særlover og i forskrifter gitt i medhold av disse. Sentralt i denne sammenheng vil være lov om skogbruk og skogvern samt vernskogforskriften som er hjemlet i denne loven. Det er viktig å merke seg at punkt V, 2 ikke gir adgang til markberedning og til anlegg av landbruksveier.

Punkt V, 3 – Motorisert ferdsel på veier

Bestemmelsenes punkt V, 3 påpeker at det generelle motorferdselsforbudet ikke er til hinder for motorferdsel på veier. Med veier i denne sammenheng menes veier som er *opparbeidet* med tanke på kjøring med bil eller traktor, ikke mer eller mindre tilfeldige kjørespor eller gamle ferdselstraséer i terrenget. Med den avgrensningen naturreservatet til slutt fikk er det imidlertid ingen veier innenfor grensene. Ved en feil er ikke forskriften blitt justert i forhold til dette. Ved revidering av fredningsforskriften må punkt V, 3 strykes.

Punkt V, 4 – Motorferdsel i forbindelse med skogsdrift og uttransport av felt elg

Motorferdsel som er nødvendig for utøvelse av skogskjøtsel og hogst er tillatt dersom dette ikke medfører "varige spor i undergrunnen". Ved tolkningen av dette punktet skal det legges til grunn følgende som presisert i erstatningsoppgjøret etter fredningen gjennom en minnelig avtale mellom Staten og de berørte grunneierne:

Avvirkning kan foregå med hogstmaskin og framkjøring med lassbærer under normale driftsforhold. I perioder der marka har nedsatt bæreevne, for eksempel i teletøsnings eller langvarig regn, bør skogsdrifter innstilles. På fastmark defineres "undergrunnen" som mineralmateriale, slik at vegetasjonsdekket og humuslaget ikke omfattes av begrepet.

Fylkesmannen har utarbeidet to fotomontasjer, datert 10. juni 1991, som gir eksempler på "varige spor i undergrunnen" som ikke er tillatt og eksempler på spor som ikke er i strid med fredningsforskriften. Denne fotomontasjen skal forstås som gjeldende tolkning for så vidt gjelder hva som er tillatt etter fredningsforskriften og hva som ikke er tillatt. Fotomontasjen er vist i vedlegg 1.

I den nevnte minnelige avtalen er det også lagt til grunn at punkt V, 4 skal få en tilføyelse. Etter ordet hogst skal punktet få følgende innskudd: "*og for utkjøring av lovlig felt elg*". Ved revidering av fredningsforskriften skal denne tilføyelsen innarbeides. Inntil dette er gjort, kan det legges til grunn at det vil bli gitt dispensasjon fra forskriften for uttransport av felt elg.

Punkt V, 5 – Vedlikehold av skogsveger

Dette punktet presiserer at bestemmelsene ikke er til hinder for vedlikehold av eksisterende skogsveier uten standardhevning. I og med at det ikke finnes veier innenfor området, jf. foran, skal dette punktet strykes ved revidering av forskriften.

Punkt VII – Eventuelt unntak etter søknad

Dette omhandler tiltak utover det som ellers konkret framgår av fredningsforskriften, og som det må søkes spesielt om tillatelse til. Betingelse for å få dispensasjon er at virksomheten eller tiltaket kan skje uten at det strider mot formålet med vernet og at særlige grunner taler for at tiltaket gjennomføres.

Når det i punktet står ”arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning”, så er dette å forstå som tiltak av nasjonal betydning.

Punkt VIII – Forvaltningsmyndighet

Ved opprettelse av naturreservatet ble forvaltningsmyndigheten lagt til Fylkesmannen i Hedmark. Med hjemmel i Miljøverndepartementets brev av 25. juni 1998, jf. kgl. res. av 25. oktober 1996, har Direktoratet for naturforvaltning 11. desember 2002 truffet vedtak om at forvaltningsmyndigheten for Telvanglia naturreservat er delegert til Tolga kommune fra 1. mars 2003.

3. OPPMERKING OG INFORMASJON

3.1 GRENSEMERKING

Status

Naturreservatet er grensemerket ved nedsetting av offisielle grensemerker i aluminium med påskrift ”Miljøverndepartementet. Verneområde”. Grensemerkingen ble utført i 1991. Det er satt ned i alt 12 grensemerker, i knekkpunktene på grensa og der grensa krysser vei eller vassdrag. Plassering av grensepunktene er vist på kart i målestokk 1:10.000 med påskrift Fylkesmannen i Hedmark 1992, jf. vedlegg 2.

Målsetting

Å opprettholde grensemerkingen som ble utført i 1991.

Tiltak

Det skal holdes regelmessig kontroll med at grensemerkingen er intakt. Dette skal utføres av oppsynet, minimum én gang pr. år. Eventuelle mangler meddeles forvaltningsmyndigheten, og supplerende grensemerking skal utføres så raskt som mulig.

3.2 INFORMASJONSMERKING

3.2.1 Skilting

Status

Samtidig med at grensemerkingen ble gjort i 1991, ble det også vurdert å sette opp standard naturreservatskilter i A5-format i grenselinja eller like ved grensa på steder der det var naturlig at en krysset reservatgrensa eller nærmet seg naturreservatet. I praksis vil dette være ved veger og stier i området. Det ble imidlertid ikke satt opp noen slike skilter i 1991. Bakgrunnen for dette var at en ikke fant noen hensiktsmessige lokaliteter for slik skilting.

Målsetting

Gjennomføre en basisskilting av området tilsvarende det som er gjort i andre kvartærgeologiske verneområder i Nord-Østerdal og løpende vurdere behovet for supplerende skilting.

Tiltak

Det skal settes opp et fåtall standard naturreservatskilter i eller ved grensa på steder der det synes mest hensiktsmessig i forhold til ferdsel holdes regelmessig kontroll med at skiltingen er intakt. Dette skal utføres av oppsynet, minimum én gang pr. år. Eventuelle mangler meddeles forvaltningsmyndigheten, og erstattes så raskt som mulig. Eventuelt behov for supplerende skilting skal dekkes så raskt som mulig.

3.2.2 Oppsetting av informasjonsplakater**Status**

Sommeren 1998 ble det satt opp informasjonstavler på to steder ved naturreservatet, i nordøstre og nordvestre hjørne av området, jf. kart i vedlegg 2. På hvert sted er det satt opp to informasjonstavler i trykkimpregnert virke i vinkel, påmontert hver sin informasjonsplakat med størrelse 50x70 cm. Selve plakaten er trykket på en værbestandig 10 mm plate av hardt plastmateriale. Den ene plakaten gir generell informasjon om avsmeltingshistorien etter siste istid i Nord-Østerdal, og er satt opp i alle de kvartærgeologiske verneområdene i regionen. Den andre plakaten omhandler Telvanglia spesielt. Den gir blant annet informasjon om verneverdiene i området, hvilke bestemmelser som gjelder og den har et kart som viser utstrekningen av naturreservatet. Fylkesmannen har et lite opplag av denne plakaten.

Målsetting

Å holde vedlike informasjonstavlene som ble oppsatt i 1998. Løpende vurdere behovet for supplerende plakatoppsetting. Eventuell ny produksjon av ute-informasjon som omhandler naturreservatet må utformes i samsvar med Direktoratet for naturforvaltnings retningslinjer for informasjonsmateriell for områder som er vernet/fredet med hjemmel i naturvernloven.

Tiltak

Det skal holdes regelmessig kontroll med at informasjonstavlene er intakte. Dette skal utføres av oppsynet, minimum én gang pr. år. Eventuelle mangler meddeles forvaltningsmyndigheten, og erstattes/repareres så raskt som mulig. Eventuelt behov for supplerende plakatoppsetting skal dekkes så raskt som mulig.

3.3 OPPSYN**Status**

Siden 1992 har Telvanglia naturreservat vært en del av en oppsynsordning for verneområder i Tolga og Tynset underlagt Fylkesmannen i Hedmark. Oppsynstjenesten i Telvanglia har hatt et omfang på 20-25 timeverk pr. år.

Viktige arbeidsoppgaver for oppsynspersonellet er å:

- påse at fredningsbestemmelsene overholdes og, i den grad det er mulig, informere besøkende om verneområdene og de bestemmelsene som gjelder.
- føre kontroll med at gitte dispensasjoner og tillatelser i henhold til fredningsbestemmelsene blir utført i overensstemmelse med forutsetningene.
- påse at grensemerker, oppslag og skilt er i orden og sørge for at eventuelle mangler blir utbedret.

- påse at det ikke blir liggende avfall og skrot som virker skjemmende i områdene. I rimelig utstrekning skal det foretas rydding av slikt, hvis ikke rette vedkommende selv kan pålegges å gjøre det.
- være miljøvernmyndighetenes lokale kontaktperson og i nødvendig utstrekning bistå disse under befaringer.
- rapportere overtredelser av fredningsforskriftene så hurtig som mulig.
- levere årsrapport i henhold til instruks.

Målsetting

Oppsynsordningen for Telvanglia naturreservat skal opprettholdes med minimum samme omfang som hittil.

Tiltak

Forvaltningsmyndigheten skal inngå årlige eller mer langsiktige oppsynsavtaler for Telvanglia naturreservat, enten som en egen ordning eller som en del av en oppsynsordning for naturvernområder i et større område.

4. SKJØTSEL

På det nåværende tidspunkt synes det ikke å være behov for å gjennomføre spesielle skjøtsels tiltak for å opprettholde verneverdiene eller for å fremme formålet med vernet. Behovet for slike tiltak skal løpende vurderes av forvaltningsmyndigheten.